

Wyrok z dnia 19 stycznia 1998 r.

I PKN 488/97

Wejście w życie nowych przepisów, które nie przewidują określonego uprawnienia nie pozbawia skutecznie nabytego w przeszłości uprawnienia pracowniczego, jeżeli zmieniona regulacja nie zawiera wyraźnego przepisu derogującego to uprawnienie.

Po wejściu w życie ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (jednolity tekst: Dz.U. z 1996 r. Nr 67, poz. 329 ze zm.), dyrektor szkoły mógł udzielić nauczycielowi mianowanemu obniżenia obowiązkowego wymiaru zajęć ze względu na stan zdrowia (art. 43 Karty Nauczyciela - Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r., Dz.U. Nr 3, poz. 19 ze zm.). Nowelizacja Karty Nauczyciela ustawą z dnia 14 czerwca 1996 r. (Dz.U. Nr 87, poz. 396) nie spowodowała utraty mocy udzielonego nauczycielowi obniżenia wymiaru zajęć.

Przewodniczący SSN: Walerian Sanetra, Sędziowie SN: Józef Iwulski, Zbigniew Myszka (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 19 stycznia 1998 r. sprawy z powództwa Elżbiety W. przeciwko Szkole Podstawowej [...] w Z.G. o ustalenie, na skutek kasacji powódki od wyroku Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Zielonej Górze z dnia 25 sierpnia 1997 r. [...]

1. u c h y l i ł zaskarżony wyrok i zmienił wyrok Sądu Rejonowego-Sądu Pracy w Zielonej Górze z dnia 25 czerwca 1997 r. [...] w ten sposób, że ustalił, iż powódka jest uprawniona do korzystania z obniżenia wymiaru godzin zajęć obowiązkowych zgodnie z pismem strony pozwanej z dnia 11 września 1995 r. [...]

2. zasądził od strony pozwanej na rzecz powódki kwotę 10 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

U z a s a d n i e n i e

Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 25 sierpnia 1997 r. oddalił apelację powódki Elżbiety W. od wyroku Sądu Rejonowego w Zielonej Górze z dnia 25 czerwca 1997 r. [...], oddalającego jej powództwo przeciwko Szkole Podstawowej [...] w Z.G. o ustalenie prawa do dalszego korzystania z obniżonego wymiaru dydaktycznych godzin pracy nauczyciela. Podstawę rozstrzygnięcia Sądu Wojewódzkiego stanowiły następujące ustalenia. Orzeczeniem z dnia 11 września 1995 r. Obwodowej Komisji Lekarskiej d/s Inwalidztwa i Zatrudnienia powódka została zakwalifikowana okresowo (do września 1998 r.) - do III grupy inwalidów w związku z chorobą zawodową. W związku z tym dyrektor pozwanej szkoły pismem z 11 września 1995 r. obniżył powódce o 5 godzin tygodniowo wymiar dydaktycznych zajęć obowiązkowych na okres od dnia 1 września 1995 r. do dnia 30 września 1998 r. Natomiast pismem doręczonym w dniu 12 maja 1997 r. dyrektor pozwanej zawiadomił powódkę, że w związku z nowelizacją z dnia 14 czerwca 1996 r. ustawy - Karta Nauczyciela straciły moc przepisy umożliwiające korzystanie z obniżki wymiaru zajęć obowiązkowych ze względu na stan zdrowia nauczyciela, dlatego od dnia 1 września 1997 r. będzie ją obowiązywało pensum w ilości 18 godzin tygodniowo.

Na tle takich ustaleń Sąd Wojewódzki podzielił pogląd prawny wyrażony przez Sąd Rejonowy, że „podlega wyłączeniu” prawo do udzielonej powódce zniżki obowiązującego nauczyciela tygodniowego wymiaru godzin zajęć dydaktycznych, ponieważ zniżki takiej udzielił dyrektor szkoły, który nie był organem uprawnionym do dokonywania takich modyfikacji. Takim organem był wyłącznie organ bezpośrednio nadzorujący szkołę, o czym wyraźnie stanowił zapis § 1 zarządzenia Ministra Oświaty i Wychowania z dnia 26 października 1982 r. w sprawie upoważnienia organów bezpośrednio nadzorujących szkoły do obniżania obowiązkowego wymiaru zajęć dydaktycznych (wychowawczych, opiekuńczych) nauczycieli oraz w sprawie zasad podejmowania przez niektórych nauczycieli pracy w godzinach ponadwymiarowych (Dz. Urz. MOiW Nr 12, poz. 117, powoływanego dalej jako zarządzenie MOiW z 26.10.1982 r.). Z tej regulacji Sąd Wojewódzki wywiódł, że powódka nigdy nie nabyła prawa do korzystania z udzielonego jej obniżenia obowiązkowego wymiaru zajęć dydaktycznych, dlatego nie może korzystać z tego uprawnienia do końca okresu udzielonej jej obniżki czasu pracy. Sąd drugiej instancji wskazał, że sądy są

związane treścią ustaw i aktów wykonawczych i nie mogą sankcjonować decyzji wydanych bezpodstawnie. Równocześnie już w dacie orzekania przez Sąd Rejonowy obowiązywało nowe rozporządzenie wykonawcze Ministra Edukacji Narodowej z dnia 10 marca 1997 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu obniżania tygodniowego obowiązkowego wymiaru godzin zajęć nauczycieli (Dz. U. Nr 26, poz. 139), w którym brak jest podstaw prawnych do domagania się takiej obniżki czasu pracy ze względu na stan zdrowia nauczyciela. Dlatego Sąd Wojewódzki uznał, że nie było możliwe nakazanie organowi nadzorującemu szkołę, jako organowi kompetentnemu na podstawie poprzednio obowiązujących unormowań prawnych do udzielania stosownych obniżek wymiaru obowiązującego czasu pracy, wydania z mocą wsteczną decyzji o udzieleniu powódce zniżki godzin pracy ze względu na jej stan zdrowia.

W kasacji powódki podniesiono zarzut naruszenia prawa materialnego przez błędną wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie przepisów art. 3¹ § 1 KP w związku z art. 7 ust. 1 i art. 91c ust. 1 Karty Nauczyciela i art. 39 ust. 3 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 1996 r., Nr 67, poz. 329) - przez przyjęcie, że dyrektor szkoły nie był organem uprawnionym do udzielenia nauczycielowi zniżki godzin zajęć obowiązkowych. Z treści tych przepisów wynika, że kompetencje organu nadzorującego szkołę przejął dyrektor szkoły, który reprezentuje pracodawcę w stosunkach pracy z nauczycielami i jest podmiotem uprawnionym do dokonywania wszelkich czynności prawnych w zakresie tych stosunków prawnych i do udzielenia obniżki obowiązkowego tygodniowego wymiaru czasu pracy do końca spornego okresu. Skoro brak stosownego uprawnienia dyrektora szkoły był jedynym uzasadnieniem nieuwzględnienia dochodzonego roszczenia, to skarżący domagał się orzeczenia reformatoryjnego przez ustalenie prawa powódki do korzystania z udzielonej jej zniżki godzin zajęć obowiązkowych do dnia 30 września 1998 r.

Sąd Najwyższy uznał, że kasacja jest uzasadniona.

Obniżenie powódce obowiązkowego tygodniowego wymiaru godzin dydaktycznych na czas trwania okresowego inwalidztwa zawodowego nastąpiło z powołaniem się na normę art. 43 Karty Nauczyciela (w brzmieniu obowiązującym, pomimo skreślenia tego przepisu, do daty wejścia w życie ustawy z dnia 14 czerwca 1996 r. o zmianie ustawy - Karta Nauczyciela - Dz. U. Nr 87, poz. 396) oraz na przepisy za-

zarządzenia MOiW z 26.10.1982 r. Przepis art. 43 ust. 1 Karty Nauczyciela umożliwił właściwemu ministrowi lub upoważnionemu przez niego organowi obniżenie nauczycielowi, zatrudnionemu w pełnym wymiarze godzin, wymiaru godzin zajęć obowiązkowych na czas określony lub do odwołania, m.in. ze względu na stan zdrowia nauczyciela. Warto zasygnalizować, że ani art. 43 ust. 1, ani ust. 4 tego przepisu, wskazane jako ustawowe upoważnienie do wydania wskazanego zarządzenia, nie zawierały delegacji ustawowej dla ówczesnego Ministra Oświaty i Wychowania do wyznaczenia w drodze aktu wykonawczego organów upoważnionych do obniżania wymiaru obowiązkowego czasu pracy nauczyciela. Można było zatem przyjąć, że upoważnienie organów bezpośrednio nadzorujących szkoły - resortu oświaty i wychowania - do obniżania wymiaru obowiązkowego czasu pracy ze względu na stan zdrowia nauczycieli, wynikające z zarządzenia MOiW z 26.10.1982 r., miało charakter upoważnienia generalnego, które obowiązywało do czasu ustawowego przejęcia kompetencji tego organu, dotyczących kształtowania przez dyrektora szkoły treści indywidualnych nauczycielskich stosunków pracy. W tym zakresie kasacja trafnie argumentowała, że konsekwentne przejęcie wszystkich kompetencji organu nadzorującego szkołę w sferze indywidualnych stosunków pracy nauczycieli przez dyrektora szkoły wynikało z dyspozycji art. 97 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. Nr 95, poz. 425 ze zm.). W szczególności - z mocy art. 39 ust. 3 tej ustawy - dyrektor szkoły jest kierownikiem zakładu pracy dla zatrudnionych w szkole nauczycieli, a zatem jest organem uprawnionym do dokonywania wszelkich czynności prawnych w materii indywidualnych nauczycielskich stosunków pracy.

W konsekwencji powyższego dyrektor pozwanej szkoły udzielając powódce w dniu 11 września 1995 r. obniżki obowiązkowego tygodniowego wymiaru godzin zajęć dydaktycznych korzystał z kompetencji kierownika szkoły, tj. organu uprawnionego do wprowadzania takiej okresowej modyfikacji treści stosunku pracy nauczyciela mianowanego, ponieważ przejął na podstawie wskazanych regulacji prawnych kompetencje organu bezpośrednio nadzorującego szkoły. Dlatego należało przyjąć, że powódka jest uprawniona do korzystania z udzielonego jej obniżenia wymiaru godzin zajęć dydaktycznych do końca okresu, na który zniżka została udzielona, tj. do dnia 30 września 1998 r.

Równocześnie fakt, że Karta Nauczyciela, poczynając od wejścia w życie

ustawy zmieniającej z dnia 14 czerwca 1996 r., nie przewiduje ustawowych możliwości obniżania obowiązkowego wymiaru godzin dydaktycznych ze względu na stan zdrowia nauczycieli, nie przekreśla nabytego przez nauczyciela uprawnienia do korzystania ze skutecznie uzyskanej okresowej obniżki wymiaru czasu pracy. W utrwalonej judykaturze zasadnie przyjmuje się, że samo wejście w życie nowych przepisów, które nie przewidują już określonego uprawnienia, nie przekreśla obowiązującego waloru prawnego uprawnienia skutecznie nabytego w przeszłości, co wynika z dalszego działania przepisów poprzednio obowiązujących w zakresie, w którym spowodowały one skuteczne nabycie prawa podmiotowego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 grudnia 1993 r., I PRN 124/93, OSNC 1994 z. 9 poz. 183). Pozbawienie takiego uprawnienia mogłoby wynikać wyłącznie z wyraźnej regulacji ustawowej, której brakuje w odniesieniu do rozpoznawanej kwestii. W żadnym wypadku ustawowej normy derogującej nabyte skutecznie uprawnienie powódki nie można wywodzić [...] z dyspozycji art. 3 i 8 ustawy z dnia 14 czerwca 1996 r. o zmianie ustawy - Karta Nauczyciela. Przepis art. 3 tej ustawy, skreślający art. 2 ustawy zmieniającej z dnia 5 czerwca 1992 r., który przewidywał dalsze obowiązywanie art. 43 Karty Nauczyciela, nie regulował kwestii intertemporalnych, które powodowałyby pozbawienie skuteczności nabytych uprawnień do obniżonego wymiaru godzin zajęć dydaktycznych nauczyciela ze względu na stan zdrowia. Natomiast norma art. 8 ustawy z 14 czerwca 1996 r., która znajduje zastosowanie do spraw nie zakończonych do dnia wejścia w życie tej ustawy, nie mogła mieć zastosowania do uprawnienia podmiotowego skutecznie nabytego, tj. do sprawy zakończonej na podstawie poprzednio obowiązujących regulacji ustawowych.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy orzekł reformatoryjnie na podstawie art. 393¹⁵ KPC.

=====